

Digime-viitearkkitehtuuri

Kirjastot.fi:n koordinaatioryhmä 12.6.2025

Matti Sarmela

Digitaalisen kulttuuriperinnön viitearkkitehtuuri

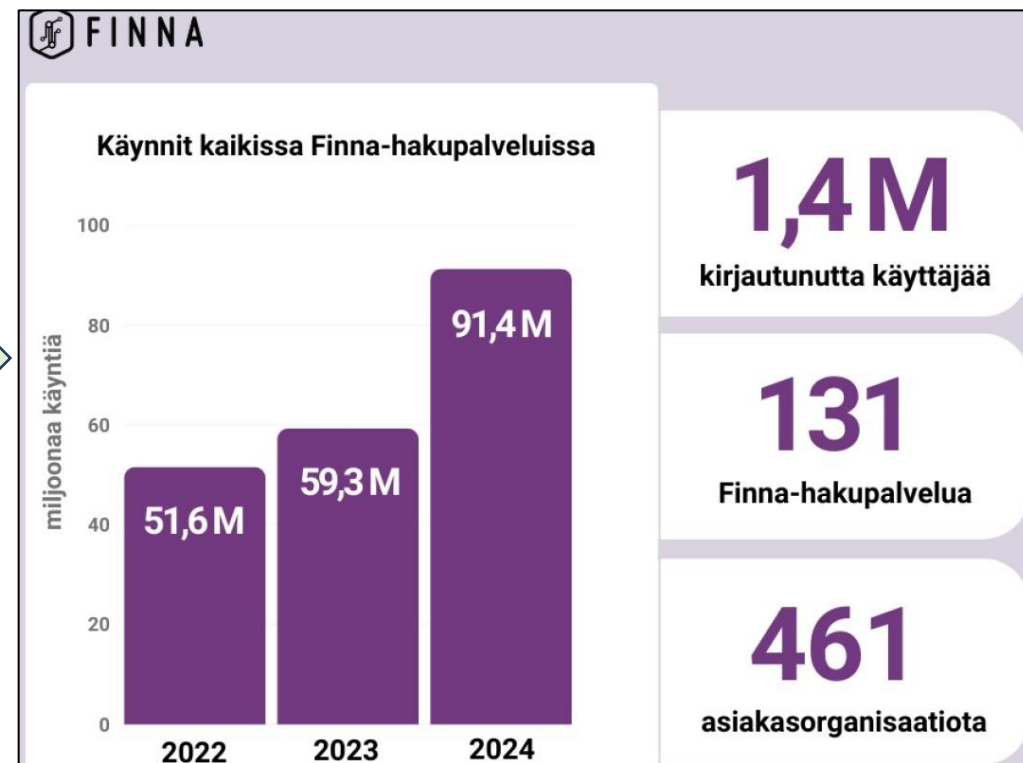
Arkistojen, kirjastojen ja museoiden kansallisen **kokonaisarkkitehtuuri** päivitettiin vuonna 2016.

Finna ja PAS

Ydinprosessit

digime.fi/yhteentoimivuus/kokonaisarkkitehtuuri

[Finnan vuosi 2024](#)

Viitearkkitehtuuri-hanke 2024-2025

Viitearkkitehtuuri kattaa OKM:n hallinnonalan kirjastot, arkistot ja museot sekä muut kulttuuriperintöaineistoja hallinnoivat muut organisaatiot

- Painotus lähitulevaisuuden yhteisen tavoitetilan luomisessa
- Nykyistä kokonaisarkkitehtuuria laajempi ja vähemmän yksityiskohtainen
- Tunnistettu Finnan ja PAS:n lisäksi myös muut kulttuuriperintöalan keskeiset yhteiset ja sektorikohtaiset valtakunnalliset palvelut ja tietovarannot
- Yhteydet muuhun julkishallinnon digitalisaatioon ja muille toimialoille
- Runsaasti uutta lainsäädäntöä, julkishallinnon ICT-linjauksia sekä kansallista ja EU-tason strategiapohjaa ja aloitteita
- Keskeisten järjestelmien vakiintuminen, muuttunut järjestelmätilanne
- Uudet sidosarkkitehtuurit sekä tulevaisuuden tarpeet
- Tarve vahvistaa kulttuuriperintöorganisaatioiden valmiuksia vastata digitaalisen siirtymän mahdollisuuksiin ja vaatimuksiin
- Varautumisen, henkisen kriisinkestävyyden ja kyberturvallisuuden näkökulmat

Viitearkkitehtuuri

- Digitaalisen kulttuuriperinnön viitearkkitehtuuri on **kulttuuriperintöorganisaatioiden strategisen johtamisen, viestinnän ja kulttuuriperintöalan yhteentoimivuuden kehittämiseen suunnattu kokonaisuus**. Viitearkkitehtuuri keskittyy kuvaamaan kokonaisarkkitehtuurikehityksen **periaatteellista ja käsitteellistä tasoa**.
- Tarjoaa kulttuuriperintöorganisaatioille strategisen johtamisen ja viestinnän työkalun digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen hallintaan.
- Vahvistaa organisaatioiden mahdollisuuksia kehittää digitaalisten aineistojen hallinnan kyvykkyyksiä sekä organisaatiolle itselleen että yhteistyössä muiden kanssa.
- Dokumentaation laatiminen tapahtuu CSC:n organisoimien avointen työpajojen (5 työpajaa + katselmoinnit ja tietoarkkitehtuuriryhmän kokoukset) ympärillä.
- Ohjausryhmän tehtävä ohjata työskentelyä, 5 kokousta.
- Yleisten kirjastojen edustajina ohjausryhmässä Matti Sarmela ja Niina Salmenkangas.
- Ohjausryhmän kommentoissa korostuivat viitearkkitehtuurin ohjaavuus, tulevaisuussuuntautuneisuus, strateginen painoarvo sekä hallintamalli.
- Julkinen kommentointikierros oli 9.–21.5. [Kommentit](#).
- Jatkotyöskentely ns. kehityspakettien muodossa.
- Ohjausryhmä hyväksyi kommenttien pohjalta päivitetyn viitearkkitehtuurin 5.6. [PDF-versio](#); [Wiki-versio](#)

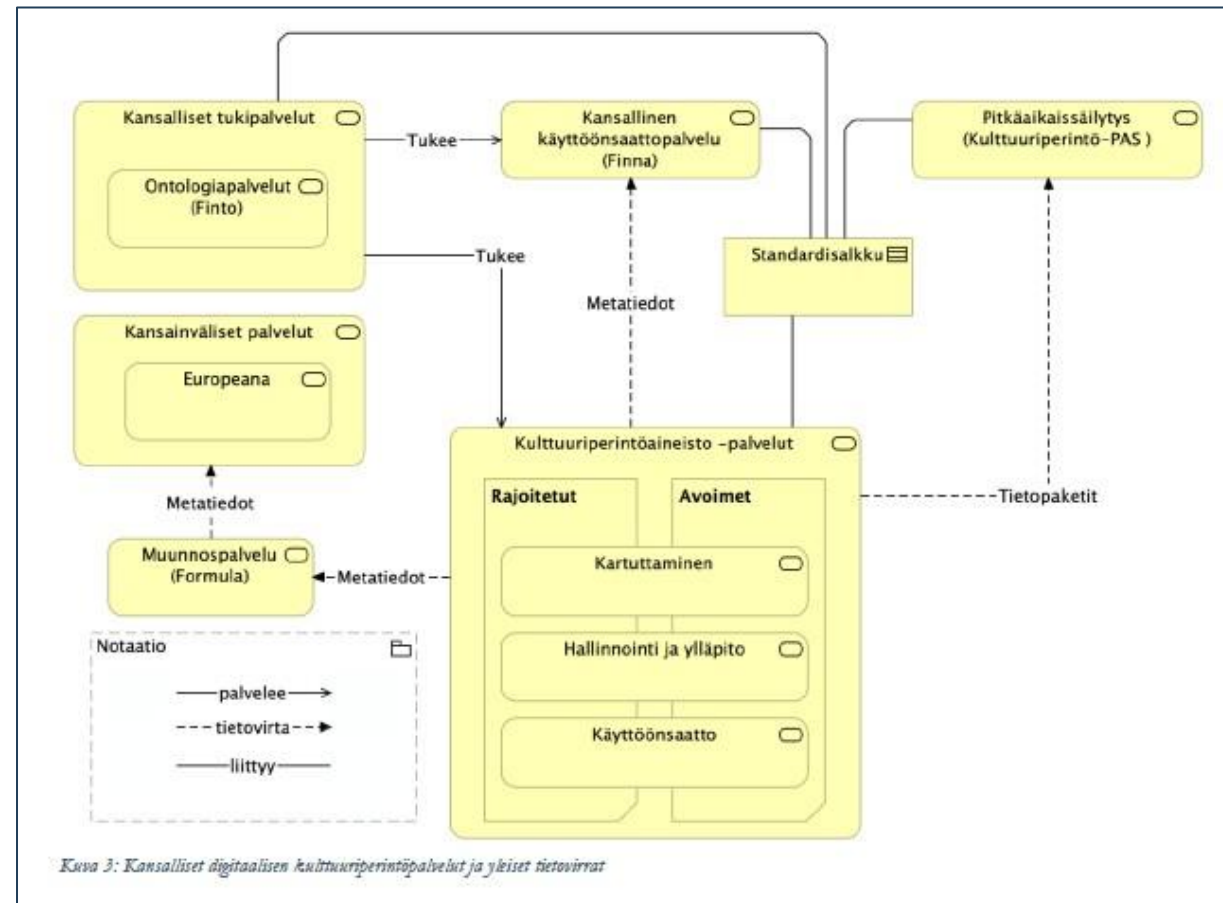
Muutoksia ja jatkotyöstö

Merkittävimmät muutokset kommentointikierrosten pohjalta:

- Hallintamallin selkeyttäminen mm. ylläpitovastuiden ja arkkitehtuuridokumentaatioiden osalta
- Lisätty luku kulttuuriperintöstrategiasta
- Palvelukartan selkeyttäminen ja määritelmien täsmentäminen
- Finna- ja PAS-ydinprosessit ja -kuvaukset lisätty

Jatkotyöstöön:

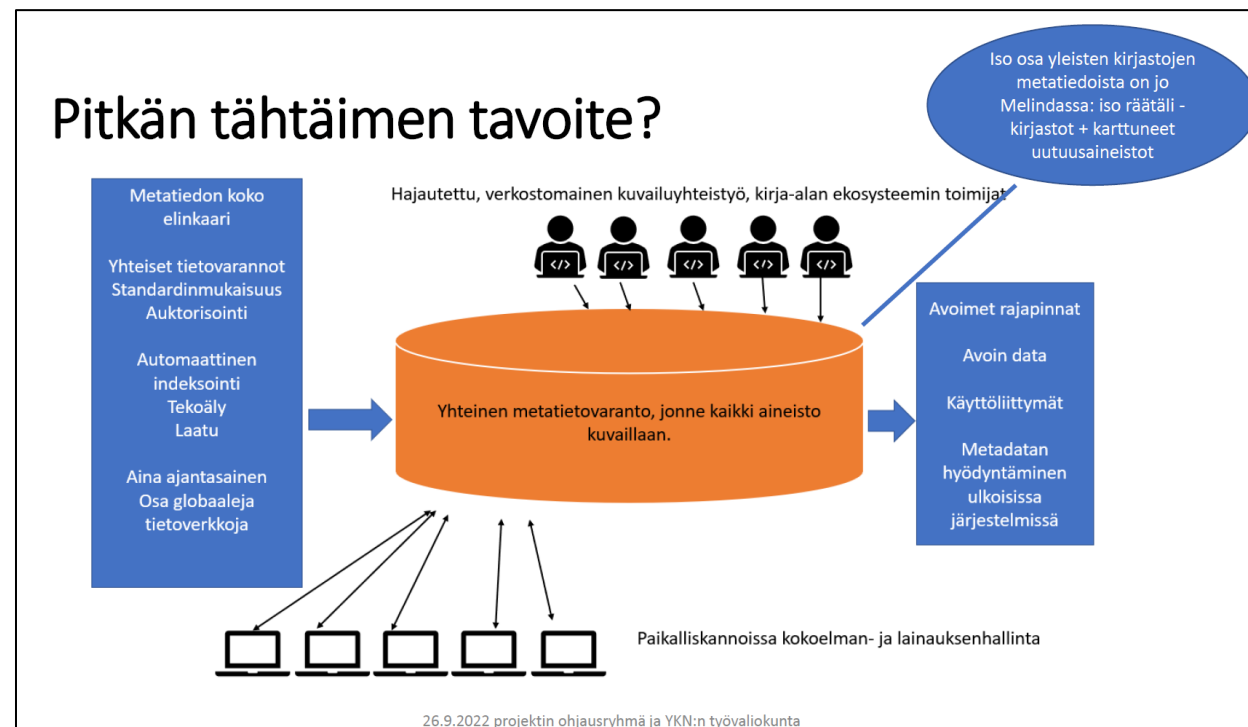
- Kulttuuriperintöorganisaatioiden omat kulttuuriperintöaineistopalvelut
- Kansainväliset kulttuuriperintöpalvelut ja infrastruktuurit
- Käsitemalli
- Vuorovaikutuskaavio
- Standardisalkun päivitys
- Arkkitehtuurin sanasto

Kirjastosektorin näkökulmasta

- Finna-palvelu ympäristö ja Finna-vision tavoitteet
- Verkkokirjastot
- Kuntien yhteinen E-kirjasto
- Kirjastot.fi-palvelut
- Metatietojen tietovirrat (Kohti metatietovisiota – projekti)
- Toteava vai ohjaava viitearkkitehtuuri?
- Onko tarvetta määrittää lisäksi kirjastojen kansallinen kokonaisarkkitehtuuri?

[YKN Kohti metatietovisiota -selvitysprojektin loppuraportti 2023](#)

VAKE:n lausunnosta

”Generatiivinen tekoäly ja kielimallit – strateginen kysymys kulttuuriperintösektorille

- Digime-viitearkkitehtuurin päivittäminen osuu ajallisesti yhteen merkittävän muutostrendin kanssa: generatiivisen, kielimallipohjaisen tekoälyn aiheuttaman murroksen, jolla on myös geopoliittisia ja Euroopan digitaalisen suvereniteetin ulottuvuuksia. Koska kulttuuria ja kulttuuriperintöä tuotetaan ja hallinnoidaan pitkälti kielen avulla, generatiivisella tekoälyllä tulee olemaan syvälinen vaikutus kulttuurin ja todellisuuden rakentumiseen.
- Tällä hetkellä viitearkkitehtuuri käsittelee tekoälyä pääosin tukipalvelukomponenttina. Esitämme, että Digime-viitearkkitehtuuriin – tai vähintään sen jatkotyöhön – sisällytetään strateginen linjaus siitä, millaiselle infrastruktuurille (tekoäly- ja kielimallit, opetusaineistot, laskentakapasiteetti) kulttuuriperintösektorin generatiivinen tekoäly rakentuu. Esimerkiksi yhteistyöverkostot kuten OpenEuroLLM ja AI4LAM tarjoavat potentiaalisia kumppanuuksia. Tässä yhteydessä on syytä tarkastella mahdollisuuksia rakentaa kansallinen tekoälyinfra kulttuuriperinnön hallintaan analogisesti Finna-palvelun perustamiseen ja sen tuotanto-, ohjaus- ja rahoitusmalliin.
- Finna-vision keskeinen tavoite – käyttäjäystävällisempi ja älykkäämpi tiedonhaku – on vaikeasti saavutettavissa ilman generatiivisen tekoälyn integrointia Finnaan. Digime-viitearkkitehtuurin tuleekin tukea tätä tavoitetta strategisena vipuvartena myös Finnan resurssien vahvistamisen ja rahoituspohjan laajentamisen osalta.”

Päivittäminen

Päivittyvänä versiona wikissä

Pysyvämpi kooste pdf:nä Digimen julkaisuarkistossa

Wikin kommentointimahdollisuus on jatkuvasti avoinna

Periaatteellisen tason kuvausten ylläpitovastuu: OKM

Käsitteellisen tason kuvausten ylläpito: sovitaan KAM-sektorin yhteistyöryhmissä

Laajemmat kehitystarpeet, sektorikohtaiset tarpeet, uusien kuvausten laatiminen ja muut aloitteet voivat tulla tietoarkkitehtuuriryhmästä, KAM-sektorin yhteistyöryhmistä (sis. Finna ja PAS, DKKP) tai yksittäisiltä toimijoilta ja ne käsitellään vuosittaisessa verkostotapaamisessa